

17. Shablysty, V. V. (2016) Zakonna profesiyna diyal'nist' zhurnalista yak «novyy ob'ekt kryminal'no-pravovoyi okhorony» [Legitimate professional activity of a journalist as a «new object of criminal law protection»]. *Visnyk Kryminalohichnoyi asotsiatsiyi Ukrainy*. № 2 (13), pp. 78–85 [in Ukr.].

18. Furfaro Ricardo Daniel. (2021) Impact of the fight against the COVID-19 pandemic on human rights in Latin America. *Philosophy, Economics and Law Review*. № 2. Vol. 1, pp. 134–149.

ABSTRACT

Liliia Bobrishova. Certain issues of the object of the criminal offense in the form of violation of the right to free medical care. The article is devoted to the consideration of the object of the criminal offense in the form of violation of the right to free medical care. It is emphasized that today in the science of criminal law there are three most common approaches to determining the object of a criminal offense: «object – public relations», «object – the most important social benefits» and «object – social values». The position is supported, according to which the object of any criminal offense is the most important public relations protected by the law on criminal responsibility, which are encroached upon by the subject of the crime or criminal offense.

The position was supported, according to which under the main direct object of the criminal offense under Art. 184 of the Criminal Code of Ukraine, it is appropriate to consider, in a broad sense, public relations that ensure the health of the citizen, and in a narrow sense – public relations that ensure the right to free medical care.

The essence of the right to health care is a complex multidisciplinary category that needs to be regulated in the national legislation of Ukraine.

It is proved that the essence of the right to health care is as follows: 1) it is the power regulator of social relations between the subjects in the field of health care; 2) it is an indicator of freedom and equality in society regarding the use of the achievements of medical science; 3) it is aimed both at meeting private needs in the field of health care and at meeting public interests through a reasonable compromise between these guidelines.

Keywords: *crime, criminal liability, criminal offense, object of criminal offense, right to health care, composition of criminal offense.*

УДК 343.9:342.5

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-237-243

Максим ГНЕТНЕВ©

кандидат юридичних наук, доцент

Олександр МАХЛАЙ©

кандидат психологічних наук, доцент

(*Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, м. Хмельницький, Україна*)

РОЗДУМИ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті представлено роздуми авторів про стан і перспективи розвитку законодавства України в царині оперативно-розшукової діяльності. Наголошено на моральній застарілості та конструктивній зношеності чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Здійснено кількісний огляд основних законопроектів, які стосуються врегулювання питань ОРД, у восьмому та дев'ятому скликаннях Верховної Ради України. Виокремлено основні підходи до можливих подальших шляхів розвитку вітчизняного оперативно-розшукового законодавства. Відмічено позитивні та дискусійні аспекти кожного з них. Надано авторські пропозиції та рекомендації щодо вирішення виявлених проблем як на сучасному етапі розвитку оперативно-розшукового законодавства, так і в майбутньому.

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукове законодавство, кримінальний процес, законотворчість, законодавство.*

© М. Гнетнев, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3050-5328>

m.k.gnetnev@gmail.com

© О. Махлай, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8201-3387>

al_m@ukr.net

Постановка проблеми. Україна є чи не найпершою державою, яка на рівні саме законодавчого акта врегулювала питання здійснення оперативно-розшукової діяльності. Чинний Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» було ухвалено Верховною Радою України 18 лютого 1992 року. Щодо інших держав, які утворилися на пострадянському просторі, то, наприклад, більше ніж через два з половиною роки 15 вересня 1994 року було ухвалено закон Республіки Казахстан «Про оперативно-розшукову діяльність», 23 вересня того ж 1994 року – закон Туркменістану з аналогічною назвою в перекладі, 12 серпня 1995 року – закон рф, 16 жовтня 1998 року – закон Киргизької Республіки, 22 жовтня 2007 року – закон Республіки Вірменія, 7 листопада 2012 року – закон Республіки Узбекистан. Маємо визнати, що, хоча наш закон досі вірою та правдою служить потребам правозастосовних органів, однак, ця його служба відбувається в умовах конструктивної зношеності його правової конструкції. Такий стан речей об'єктивно створює певні колізії та невідповідності, які, не в останню чергу, викликані моральним старінням та якщо не відривом, то значним відставанням від актуальних на цей час суспільних і правових відносин.

Із огляду на вищевказане, не викликає сумнівів актуальність теми, заявленої в назві статті. Більше того, про системність вказаної проблематики свідчать і ті зусилля, які докладаються законодавцем для вдосконалення цієї царини правового регулювання, на що зверталася увага вчених в окремих публікаціях та виступах на наукових симпозиумах [2; 3]. Наприклад, у VIII скликанні Верховної Ради України суб'єктами законодавчої ініціативи було зареєстровано сім законопроектів, які стосувалися оперативно-розшукової діяльності. При цьому п'ять із них – № 2153 від 17.02.2015, № 2555 від 06.04.2015, № 2804 від 12.05.2015, № 2024а від 04.06.2015, та № 2292а від 06.07.2015 – були присвячені вдосконаленню наявних приписів чинного закону, а інші два – № 4778 від 03.06.2016 та № 6284 від 04.04.2017 – мали вигляд цілісних текстів нового Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3, с. 612–613]. У ІХ скликанні парламенту було зареєстровано один проєкт нового закону за № 1229 від 02.09.2019. Як бачимо, цілісний новий нормативно-правовий акт ухвалено не було й на цей час ми рухаємося шляхом «клаптикування» чинного закону.

До речі, якщо ми відкріємо будь-який з основних законодавчих правових актів у царині кримінальної юстиції, то побачимо, що їхня абсолютна більшість рясніє змінами та доповненнями, які з різною інтенсивністю вносяться до їхніх текстів. Ступінь цієї інтенсивності може мати різне обґрунтування та причини. В одних випадках це пов'язано з синхронізацією вітчизняного законодавства з міжнародними правовими актами, як, наприклад, зміни, внесені до КК України та КПК України згідно із законом від 06.12.2017 № 2227-VIII з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами [9]. У інших – зі зрушеннями в перебудові системи правоохоронних органів загалом або вдосконалення діяльності окремих складових сектора безпеки та оборони держави. Тут прикладом можна назвати зміни, внесені до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» законом від 16.05.2019 № 2720-VIII із метою удосконалення діяльності Державного бюро розслідувань [5]; законом від 19.09.2019 № 113-IX щодо першочергових заходів реформи органів прокуратури [7]; законом від 12.11.2019 № 285-IX щодо вдосконалення діяльності Державної прикордонної служби України [8]. Також причиною може бути потреба у зміні певних процедур або правозастосовних алгоритмів. Наприклад, зміни в низці законодавчих актів, що пов'язані зі спрощенням досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень [6].

Раніше ми наголошували, що в царині вдосконалення законодавчого регулювання оперативно-розшукової діяльності можна говорити про рух законодавця за алгоритмами класичної схеми функціонування більшості законів, коли на першому етапі нормотворець опрацьовує та через установлені процедури надає життя законодавчому акту [1, с. 926–927]. При цьому або враховуються нагальні потреби правового регулювання вже наявних суспільних відносин (що відбувається в абсолютній більшості випадків), або розробляється перспективний правовий акт, який повинен стати нормативним фундаментом для нових правових відносин (що стається дуже нечасто). На другому ж етапі функціонування закону до його тексту в разі потреби вносяться зміни та доповнення, оскільки такий підхід є однозначно раціональнішим за, наприклад, ухвалення щоразу нового закону в разі незначних змін у структурі або змісті суспільних

відносин, урегульованих ним. Як наслідок, відкриваючи текст законодавчого акта в базі даних Парламенту, бачимо на його початку перелік внесених змін і доповнень. Треба зазначити, що такий стан речей здебільшого характерний для тих законів, які врегульовують найбільш динамічні суспільні відносини, через що сам акт, з одного боку, інтенсивно використовується у правозастосуванні, а з іншого – потребує оперативного корегування в разі змін у вказаних відносинах.

Не зважаючи на те, що до чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зміни та доповнення вносилися сорока сімома окремими законами, на певному етапі стало очевидним, що для ефективної роботи правозастосовника потрібна не просто кардинальна актуалізація окремих положень, а розробка та ухвалення нового цілісного ґрунтового документа.

Як ми зазначали вище, у попередньому скликанні Верховної Ради України реєструвалося два цілісних законопроекти, присвячені оперативно-розшуковій діяльності. Проект № 4778 від 03.06.2016 не набрав голосів і не був ухвалений. Водночас він викликав гостру дискусію з абсолютно протилежними доводами як на підтримку, так і проти. Більш детально про це можна дізнатися зі стенограми тридцять другого засідання п'ятої сесії VIII скликання Верховної Ради України [4]. Проект же № 6284 від 04.04.2017 [11] отримав рекомендацію від Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України про повернення суб'єкту законодавчої ініціативи на доопрацювання та був відкликаний авторами.

Якщо придивитися до текстів усіх трьох проектів цілісних законів «Про ОРД», то по своїй суті вони є подальшим розвитком чинного закону. Водночас вони, передусім, удосконалені структурно та, незважаючи на порівняно невеликий розмір, вибудовані й систематизовані з використанням засобу кодифікації.

Із сумом маємо констатувати, що зараз законодавець рухається, як ми назвали цей процес вище, шляхом «клаптикування» чинного закону, тобто намагається залатати пробіли правового регулювання за допомогою часто несинхронізованих з іншими актами та неузгоджених зі сталими підходами законотворення змін та доповнень, які рясніють строкатими клаптиками на тлі старої вицвілої ковдри.

Порівняно свіжим прикладом наведеного можна навести зміни до ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», внесені до поняття ОРД іншим законом – «Про розвідку» від 17.09.2020. І полягають вони у виключенні з дефініції оперативно-розшукової діяльності слова «розвідувальних». Логіка та мотивація такого кроку законодавця залишається незрозумілою, а наявність у тексті визначення слова «контррозвідувальних», незважаючи на успішне співіснування із Законом України «Про контррозвідувальну діяльність» із 2002 року, додає впевненості щодо її [логіки] відсутності.

Треба зазначити, що останнім часом висловлювалися такі основні підходи щодо подальшого руху законотворчої думки в царині оперативно-розшукової діяльності:

- розробка оперативно-розшукового кодексу;
- унормування за зразком кодексу, але в межах простого закону;
- унормування в межах маленького закону, у тексті якого розмістити формулювання, які врегульовують лише загальні питання ОРД, а специфічні моменти треба прописати у спеціальних відомчих або міжвідомчих актах (наказах, інструкціях).

Окремо необхідно зазначити підхід, в межах якого пропонується взагалі позбутися такого виду діяльності, як діяльність оперативно-розшукова. Крім доводів про те, що ОРД має занадто багато ознак карального спрямування, характерного для репресивного правозастосування радянських часів, прибічниками цього підходу наголошується, що процедури, виписані в кримінальному процесуальному законодавстві загалом та ті, що регламентують здійснення негласних слідчих (розшукових) дій зокрема, цілком здатні забезпечити ефективне правозастосування в частині протидії злочинності.

Які ж цікавинки можна побачити в наведених підходах? Так, щодо розробки та ухвалення на законодавчому рівні оперативно-розшукового кодексу, то ідея, беззаперечно, доволі неординарна. Проте, чи дійсно для врегулювання оперативно-розшукових процедур необхідний такий масштабний документ? Кодекс – це специфічний законодавчий акт, що містить комплекс норм, які стосуються певної галузі права чи, навіть, кількох галузей права, та зібрані в певну систему, яка, як правило, відображає внутрішню систему самої галузі права. Через призму сказаного необхідно

визначитися, чи можна говорити про існування такої галузі права, як оперативно-розшукове право. Не вдаючись до глибокого теоретичного аналізу, який є предметом окремого дослідження, маємо зазначити, що з огляду на специфічні ознаки галузі права, називати такою оперативно-розшуковою діяльністю на сьогодні зарано. На цей час, на нашу думку, коректніше говорити про оперативно-розшукову діяльність, як комплексну галузь законодавства, а не права, за аналогією з розвідувальною та контррозвідувальною діяльністю.

Водночас наведене жодним чином не унеможливує подальшої еволюції ОРД в окрему галузь права та, відповідно, обґрунтованої актуалізації кодифікаційної роботи в цьому напрямі.

Щодо унормування в межах окремого закону, який не є кодексом, то в цьому напрямі маємо один наріжний камінь – робити закон маленьким чи всеохоплюючим. Прихильники кожної з позицій мають свої обґрунтовані доводи.

Маленький, короткий та лаконічний закон буде легким для вивчення, простішим для правозастосування, можливо, унеможливуватиме варіанти подвійного тлумачення окремих положень. Однак треба все ж таки бути об'єктивними – невеликий закон зможе охопити своїми приписами лише теоретичну основу, дефініювати основні поняття та задекларувати загальні питання здійснення ОРД.

На нашу думку, новий закон повинен максимально врегульовувати всі питання, які можливо відобразити у відкритому доступі, не порушуючи вимог режиму секретності. Відкритість законодавчих положень, які врегульовують оперативно-розшукову діяльність, для широкого загалу автоматично створює фундамент для забезпечення прав і свобод громадян від їхніх порушень з боку органів і підрозділів, які здійснюють ОРД. Також створення закону, який буде великим за обсягом та матиме складну внутрішню структуру, стане кроком росту в його розвитку, що в майбутньому буде вагомим доводом у разі оформлення ОРД в окрему галузь права та, відповідно, галузь законодавства, систематизовану в кодекс.

Опрацювання ж простого та маленького закону, який міститиме лише загальні положення, виглядатиме як видима примітивізація правового регулювання такого важливого сегменту в протидії злочинності. Розвиток у цьому разі підзаконного відомчого та, навіть, міжвідомчого регулювання оперативно-розшукової діяльності в закритих від широкого загалу грифами секретності нормативних документах, не просто виглядатиме інволюційним скочуванням до тоталітарних практик другої чверті минулого століття, а й стане передвісником вседозволеності з боку правоохоронних органів і їхнього подальшого перетворення в репресивний апарат.

Заради справедливості треба наголосити, що створення лише відкритого – без грифу секретності – законодавчого акта в царині оперативно-розшукової діяльності не зможе вирішити всіх завдань, які стоять перед ОРД в сучасних реаліях протидії злочинності. Об'єктивно існуватиме потреба в підзаконному регулюванні як в окремих суб'єктів цієї діяльності, так і між ними. І реалізуватиметься ця потреба як і зараз – шляхом видання відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів. На нашу думку, зважаючи на ту кількість підрозділів, які визначені в ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [10], така потреба найближчим часом не зникне, а лише актуалізується. Як рекомендації для майбутнього впорядкування масиву нормативних актів цікавим з погляду нормотворчої техніки було б створення інкорпорованих або консолідованих актів.

Щодо пропозицій окремих учених-криміналістів і правозастосовувачів про зайвість ОРД та можливість виконання її завдань силами та засобами негласних слідчих (розшукових) дій, то тут треба почути й опонентів висловленого підходу. А вони, серед іншого, наголошують, що в разі спрямування розвитку юридичної науки в цьому напрямі без кардинального перекроювання кримінального процесу, буде унеможливлено проведення окремих оперативно-розшукових заходів на стадії допроцесуальної діяльності. Також ігнорування багатого теоретичного та практичного оперативно-розшукового доробку, особливо в частині організації та проведення окремих оперативних-розшукових заходів, буде не зовсім правильно та нераціонально.

Останнім часом від молодих оперативників часто можна почути, що їм легше та зручніше організувати свою роботу саме в межах негласних слідчих (розшукових) дій, а не оперативно-розшукових заходів. Обґрунтовують вони свою позицію тим, що так простіше, оскільки, за їхніми словами, лівова частина відповідальності за організацію,

проведення, а часом і результати таких заходів лягає на слідчого та процесуального керівника, плюс – об'єктивні практичні та процедурні зиски, які забезпечує діяльність у межах приписів кримінального процесуального законодавства порівняно з роботою за положеннями закритих наказів або інструкцій у межах оперативно-розшукових справ.

Один із варіантів виходу із ситуації, яка склалася, був запропонований нами раніше – не просто винайти компроміс між оперативно-розшуковою та процесуальною діяльністю, а поєднати їхні плюси так, щоби це дало змогу ефективно виконувати завдання з протидії окремим протиправним проявам [1, с. 928]. На нашу думку, цікавим було б не об'єднувати оперативно-розшукову діяльність і кримінальний процес і не механічно поглинати кримінальним процесом ОРД, фактично виключаючи на практиці її інструментарій із протидії злочинності та замінюючи його інструментарієм негласних слідчих (розшукових) дій, а опрацювати такий організаційний прийом, який би дозволив ефективно використовувати їхні спільні можливості. А оперативно-розшуковій діяльності є чим збагатити потенційну спільну, так би мовити, «оперативно-процесуальну» або «розшуково-процесуальну» діяльність. Серед них – можливості оперативного пошуку, оперативної розробки, тактичні особливості та доктринально підкріплені досвід різнопланових оперативних комбінацій, а надто – багатий тактичний і методичний доробок агентурного методу, які є однозначно сильними сторонами оперативно-розшукової діяльності.

Висновки. Практичне оформлення в законодавчих актах такого потенційного «Mergers&Acquisitions» розшукової та процесуальної діяльності можна було б реалізувати шляхом перенесення початку процесуальної діяльності на дещо ранні строки за аналогією з колишньою стадією кримінального процесу, яка називалася «порушення кримінальної справи», та була по суті дослідчим кримінальним процесом, не підмінюючи, однак, оперативно-розшукової діяльності. На сьогодні такий варіант міг би бути доволі ефективним через свою простоту та очевидність, що може стати фактором об'єднання прибічників різних підходів щодо подальшої долі ОРД взагалі та її співвідношення з процесуальною діяльністю зокрема.

Список використаних джерел

1. Гнетнев М. Оперативно-розшукова діяльність в Україні: Quo Vadis? *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 25 лют. 2022 р.)* Хмельницький: НАДПСУ, 2022. С. 926–928.
2. Гнетнев М. К., Білецький В. О., Басалик С. А. Законопроектна увага до оперативно-розшукової діяльності з боку Верховної Ради України VIII скликання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2018. Вип. 4. С. 113–126.
3. Гнетнев М. К., Зюзько Ю. В., Білецький В. О. (2019) Кодифікація оперативно-розшукової діяльності: мрії чи сталі тенденції? *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 1 бер. 2019 р.)* Хмельницький: НАДПСУ, С. 612–615.
4. Засідання тридцять друге п'ятої сесії Верховної Ради України VIII скликання: стенограма пленарного засідання від 15 листопада 2016 року. URL : <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/6361.html>.
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення діяльності Державного бюро розслідувань: Закон України від 16 травня 2019 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2720-19#n6..>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»: Закон України від 17 червня 2020 року № 720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#top>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури: Закон України від 19 вересня 2019 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20#top>.
8. Про внесення змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» щодо вдосконалення діяльності Державної прикордонної служби України: Закон України від 12 листопада 2019 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-20#Text>.
9. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 6 грудня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.
10. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

11. Про оперативно-розшукову діяльність : проект Закону України від 04 квітня 2017 року. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61497.

Надійшла до редакції 07.09.2022

References

1. Hnietniev, M. (2022) Operativno-rozshukova diialnist v Ukraini: Quo Vadis? [Operational investigative activity in Ukraine: Quo Vadis?] Aktualni problemy kryminalnogo prava, protsesu, kryminalistyky ta operativno-rozshukovoi diialnosti : materialy V Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Khmelnytskyi, 25 liut. 2022 r.). Khmelnytskyi : NADPSU, pp. 926–928. [in Ukr.].
2. Hnietniev, M. K., Biletskyi, V. O., Basalyk, S. A. (2018) Zakonoproiektna uvaha do operativno-rozshukovoi diialnosti z boku Verkhovnoi Rady Ukrainy VIII sklykannia [Legislative attention to operational and investigative activities by the Verkhovna Rada of Ukraine of the VIII convocation]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Issue 4, pp. 113–126. [in Ukr.].
3. Hnietniev, M. K., Ziuzko, Yu. V., Biletskyi, V. O. (2019) Kodyfikatsiia operativno-rozshukovoi diialnosti: mrii chy stali tendentsii? [Codification of investigative activities: dreams or permanent trends?] *Aktualni problemy kryminalnogo prava, protsesu, kryminalistyky ta operativno-rozshukovoi diialnosti : materialy III Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Khmelnytskyi, 1 ber. 2019 r.)*. Khmelnytskyi : NADPSU, pp. 612-615. [in Ukr.].
4. Zasedannia trydtsiat druhe piatoi sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy VIII sklykannia [Meeting of the thirty-second fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the VIII convocation] : stenohrama plenarnoho zasedannia vid 15 lystopada 2016 roku. URL : <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/6361.html>. [in Ukr.].
5. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo udoskonalennia diialnosti Derzhavnogo biuro rozsliduvan [On making changes to some laws of Ukraine on improving the activities of the State Bureau of Investigation] : Zakon Ukrainy vid 16 travnia 2019 roku. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2720-19#n6>. [in Ukr.].
6. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy u zviazku z pryiniattiam Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen» [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in Connection with the Adoption of the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Simplification of Pretrial Investigation of Certain Categories of Criminal Offenses»] : Zakon Ukrainy vid 17 chervnia 2020 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#top>. [in Ukr.].
7. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pershocherhovykh zakhodiv iz reformy orhaniv prokuratury [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding priority measures for the reform of prosecutor's offices] : Zakon Ukrainy vid 19 veresnia 2019 roku № 113-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20#top>. [in Ukr.].
8. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro operativno-rozshukovu diialnist» shchodo vdoskonalennia diialnosti Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [On the introduction of amendments to the Law of Ukraine «On operative and investigative activities» regarding the improvement of the activities of the State Border Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 12 lystopada 2019 roku. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-20#Text>. [in Ukr.].
9. Pro vnesennia zmin do Kryminalnogo ta Kryminalnogo protsesualnogo kodeksiv Ukrainy z metoiu realizatsii polozhen Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu z tsymy yavvyshchamy [On making changes to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine in order to implement the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena] : Zakon Ukrainy vid 6 hrudnia 2017 roku. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>. [in Ukr.].
10. Pro operativno-rozshukovu diialnist [On operational and investigative activities] : Zakon Ukrainy № 2135-KhII vid 18 liutoho 1992 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>. [in Ukr.].
11. Pro operativno-rozshukovu diialnist [About operational and investigative activities] : proiekt Zakonu Ukrainy № 6284 vid 04 kvitnia 2017 roku. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61497. [in Ukr.].

ABSTRACT

Maksym Hnietniev, Oleksandr Makhlai. Reflections on the prospects for the development of investigative legislation. The article presents the authors' reflections on the state and prospects for the development of Ukrainian legislation in the field of operational-search activities. The authors point out that Ukraine, after the collapse of the Soviet Union, was the first to develop and put into effect the law "On operational-search activity". Taking into account the age of the legislative act and the number of changes made to it, its moral obsolescence and structural deterioration are noted. The authors carry out a general review of the main draft laws relating to the regulation of issues of operational-search activity,

which were submitted by parliament deputies in the eighth and ninth convocations of the Verkhovna Rada of Ukraine. The main approaches to possible further ways of development of the Ukrainian operational-investigative legislation are highlighted. Among them: 1) development of an operational-search code; 2) constructing a law on the model of a code, but within the framework of a simple law; 3) construction within the limits of a small law, which provides for only general issues, and specific points should be prescribed in special by-laws; 4) refusal of such type of activity as «operational-investigative activity» and its association with the criminal process. The positive and debatable aspects of each of these approaches are noted. The authors formulated proposals and recommendations for solving the identified problems at the present stage of development of the operational-search legislation, as well as in the future, taking into account each of the above scenarios for the development of operational-search activities.

Keywords: *operational-search activity, operational-search legislation, criminal procedure, lawmaking, legislation.*

УДК 343.5

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-243-248

Валентин ЛЮДВІК©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

МОРАЛЬ (МОРАЛЬНІСТЬ) ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

У статті висвітлено питання моральності як об'єкта кримінально-правової охорони з урахуванням сучасних реалій. Розкрито різні науково-кримінологічні підходи до визначення поняття «моральність», а також проаналізовано її співвідношення з поняттям «мораль».

Практичне значення моральності як об'єкта кримінально-правової охорони полягає в можливості вплинути на рівень морального та духовного розвитку суспільства, а також посприяти необхідним змінам в нормативно-правовому регулюванні конкретних сфер соціального буття.

Ключові слова: *моральність, мораль, духовно-етична сфера, злочин, суспільна свідомість, культура.*

Постановка проблеми. Треба погодитися з тезою, що ХХІ століття являє собою не тільки час бурхливого наукового розвитку та запровадження новітніх, високих технологій, а й період деформації застарілих ідеологічних установок та всієї минулої системи ціннісних орієнтацій, що неминуче тягне за собою занепад морально-етичної сфери. Подібна тенденція викликає цілком з'ясовне занепокоєння, адже поступово притупляється той стримуючий механізм, який споконвіку утримував суб'єкта від подолання певної ситуації в кримінально-деструктивний спосіб. Примітно, що означену стривоженість відчуває не тільки українська держава, а й абсолютна більшість земної кулі. Зокрема, відомий кримінолог, філософ та правник Дж. Ф. Шелі у своїх публіцистичних та наукових роботах неодноразово вказував на те, що американське суспільство та американська кримінально-правова система повинні ретельніше опікуватися питанням повернення правильних моральних орієнтирів в маси, якщо країна не прагне загрузнути в низці злочинів суцільно аморального спрямування. Схожу думку висловлює й вітчизняний фахівець, доктор юридичних наук С. Я. Лихова, яка звертає увагу, що захист моралі та моральності, утвердження гуманістичних цінностей, здорового способу життя, патріотичне, правове та естетичне виховання – все це один з пріоритетних напрямів діяльності державних інститутів [1, с. 210]. При цьому ця діяльність буде зазнавати активної протидії через негативний вплив засобів масової інформації, поступове утвердження культу необмеженого самозростання, низький рівень освіти населення, деградацію культурного сектора та, зрештою, втрату авторитету кримінального закону.

© В. Людвік, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3385-6046>

lyudvikvd@i.ua